

KAMU YÖNETİMİNDE ETİĞİN ÖNEMİ: TÜRKİYE VE YENİ ZELANDA ÖRNEĞİ

Selma İPEK¹
Öznur KÜÇÜKKELEPÇE²

ÖZET

Yeni kamu yönetimi anlayışının gelişmesiyle birlikte kurumların ve kamu görevlilerinin etik değerlere bağlı kalmaları konusuna kamuoyu büyük bir önem vermeye başlamıştır. Kamu yönetimi anlayışındaki bu gelişim ve değişimlere paralel olarak, uluslararası organizasyonların ve kuruluşların da katkısıyla, pek çok ülkede etik değerler ve bu değerlerin ilkeleştirilerek veya kanunlaştırılarak kamu yönetiminde kullanılması konusunda önemli araştırma ve çalışmalar yapılmıştır. Etik kodların veya ilkelerin kamu yönetiminde kullanılması ile ilgili olarak denetim yapılması ve etkinliğin arttırılması da böylelikle ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle çalışmada, kamu yönetiminde etik denetim açısından son yirmi yılda önemli gelişmelerin yaşandığı Türkiye ve kamusal alanda etik değerlerin içselleştirilmesi bağlamında oldukça üst düzey bir görünüm çizen Yeni Zelanda'nın ele alınması amaçlanmıştır. Ayrıca çalışmada, Türkiye ve Yeni Zelanda'da kamu yönetiminde etik ilkelerin kurumlarda benimsenmesi amacıyla yapılan düzenlemeler ve etik kurullar ile ilgili uygulamalar üzerinde durulmuştur. Türkiye, son yıllarda kamu yönetiminde etiğin yerleştirilmesi ile ilgili başarılı düzenlemeler yapmış ve önemli gelişmeler kaydetmiştir. Yeni Zelanda da etik değerlerin kamuda yerleşmiş olması anlamında en başarılı ülkelerden biridir. Bu sebeple çalışmada her iki ülke, kamu yönetimi etiği açısından ele alınmış; ülkelerin kamuda etiğin yerleştirilmesi için izlediği farklı yöntemler ve elde ettiği sonuçlar üzerinden bir karşılaştırma yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Denetim, Etik, Etik Denetim.

¹ İnönü Ün. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, ORCID: 0000-0002-6763-3000, ipekseli44@gmail.com

² İnönü Ün. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, ORCID: 0000-0001-9025-6779, oznuruludag@hotmail.com.tr
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 29/08/2022–Kabul Tarihi/Accepted: 23/10/2022

THE IMPORTANCE OF ETHICS IN PUBLIC ADMINISTRATION: THE CASE OF TURKEY AND NEW ZEALAND

ABSTRACT

With the development of the new understanding of public administration, the public has begun to attach great importance to the issue of institutions and public officials adhering to ethical values. In parallel with these developments and changes in the understanding of public administration, with the contribution of international organizations and institutions, important researches and studies have been carried out in many countries on ethical values and the use of these values in public administration by being principled or enacted. In this way, auditing and increasing efficiency regarding the use of ethical codes or principles in public administration have emerged. From this point of view, in this study, it is aimed to deal with Turkey, where important developments have been experienced in the last two decades in terms of ethical auditing in public administration, and New Zealand, which has a very high-level outlook in the context of internalizing ethical values in the public sphere. In addition, in the study, the regulations made for the adoption of ethical principles in public administration in Turkey and New Zealand and practices related to ethical committees are emphasized. In recent years, Turkey has made successful regulations regarding the placement of ethics in public administration and has made significant progress. New Zealand is also one of the most successful countries in terms of ethical values being established in the public. For this reason, both countries are discussed in terms of public administration ethics; The study was completed by making a comparison on the different methods followed by the countries for the placement of ethics in the public sector and the results obtained.

Keywords: Public Administration, Control, Ethics, Ethics Control.

GİRİŞ

Günümüzde gelişen teknoloji ve yeni kamu yönetimi anlayışının da etkisiyle kamu hizmeti alanlar, kamu kaynaklarının kullanımı ve kamu çalışanlarının hizmeti veriş biçimi ile daha yakından ilgilenmektedir. Pek çok ülkede kamu sektöründe ortaya çıkan yolsuzluk, kayırmacılık, ayrımcılık, menfaat sağlama gibi fiiller vatandaşların devlete ve hükümete olan güvenini kaybetmesine sebep olmakta, zaman içinde hükümetlerin ve kurumların meşruluğu vatandaş tarafından sorgulanmaktadır. Bu durum ise, devlete zarar vermektedir. Bu zararı önlemek ve vatandaşın devlete olan güvenini arttırmak amacıyla denetime ihtiyaç duyulmaktadır. Yönetimin önemli bir ögesi olan denetim, bir yandan amaçlananın gerçekleşip gerçekleşmediğini diğer yandan da işlerin idareciler tarafından gerektiği şekilde yapılıp yapılmadığının tespitini sağlamaktadır. Ayrıca kamu hizmetlerinin çerçevesinin genişlemesi denetime duyulan ihtiyacı arttırmaktadır. Bu denetim ihtiyacı ile birlikte, kamu hizmetlerinin sunumunda; Siyasal denetim, Yönetimsel denetim, Yargısal denetim, Kamuoyu denetimi, Ombudsman denetimi ve Etik denetim gibi denetim mekanizmaları geliştirilmektedir.

Bu çalışmada, denetim mekanizmalarından biri olan etik denetim ele alınarak kamu yönetimi etiği üzerinde durulmaktadır. Çünkü vatandaşlar kamu çalışanlarının görevlerini dürüstlük içinde ve etik değerlere bağlı kalarak sürdürmelerini talep etmektedir. Devletler de kamu çalışanlarının vatandaşın beklentilerini karşılayacak yönde görevlerini yapmalarını sağlamakla yükümlüdür. Bu sebeple ülkeler kamuyu yolsuzluk ve diğer etik dışı fiillerden arındırmaya çalışmaktadır. Etik ilkeler ve kodlar belirlenerek kamu çalışanlarına bir çerçeve çizilmektedir. Bu çerçeve içinde görevlerini ifa etmeleri beklenmektedir.

Etik davranış ilkeleri ve kodları ülkeden ülkeye farklılık gösterse de temel kodlar aslında her ülkede benzerdir. Bu kodların sistemleştirilmesi ve çalışanlara benimsetilmesi yönünde bir eğilim tüm dünyada görülmektedir. Ancak sadece yasalar ve yönetmelikler ile etik değerlerin uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek mümkün değildir. Bu nedenle bir denetim mekanizması oluşturmak şart olmuştur. Ülkeler etik davranışların idaresi ve uygulanması için Etik Kurullar ve kurumlar nezdinde komisyonlar oluşturmaktadır.

Etik Kurullar hem etik ilkelerin belirlenmesini sağlamakta hem de kamu görevlilerine bu yönde eğitimler vererek rehberlik etme işlevi yapmaktadır. Ayrıca etik ihlali durumunda inceleme ve soruşturma yapmakta, ihlalin gerçekliğinin saptanması halinde ise yaptırım kararları alabilmektedir. Etik ilkeler günümüzde iyi kamu yönetiminin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. İşte bu çalışmada, iyi bir kamu yönetimi için etiğin önemi göz önünde bulundurularak, Türkiye ve Yeni Zelanda'nın etik ilkeleri ve kodlarına ilişkin yapılan düzenlemelere yer verilmektedir. Bu doğrultuda çalışmada, Kamu yönetiminin denetlenmesine ilişkin olarak hem Türkiye hem de Yeni Zelanda'ya özgü nasıl bir etik denetim vardır? sorusuna cevap aranmaktadır. Ayrıca bu temel soru ekseninden hareketle;

- Türkiye'de etik değerler kamusal alana nasıl yerleştirilmiştir?
- Yeni Zelanda etik değerlerin kamuda gerçekleştirilmesi konusundaki başarısını nasıl sağlamıştır?
- Kamuda etik değerlerin hayata geçirilmesi konusunda iki ülke arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir? sorularının yanıtı da aranmaktadır.

Tüm bu çerçevede çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, literatür taraması yapıp yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılıp etik ve kamu yönetimi etiğine ilişkin teorik bilgiler verilmiştir. Fakat literatür taraması yapılırken literatürde her iki ülke için de yeterli kaynağın olmaması ve özellikle Türkiye özelinde bakıldığında, konuya ilişkin kaynaklar aşırı mevzuat içermesi dikkat çekmektedir. İkinci bölümünde, Türkiye ve Yeni Zelanda'nın etik ilke ve kodları, yasal düzenlemeleri ve yapısı incelenerek mukayese edilmiştir. Bu bakımdan hem Türkiye'nin hem de Türkiye'ye başarısı ile örnek teşkil edebilecek bir ülke olan Yeni Zelanda'nın ele alınması da çalışmayı önemli kılmaktadır. Üçüncü bölüm olan sonuç ve öneriler kısmında ise, her iki ülkenin yöntemleriyle ilgili değerlendirme yapılarak birtakım öneriler geliştirilmiş ve çalışma tamamlanmıştır.

1. ETİK KAVRAMI VE KAMU YÖNETİMİNDE ETİK

Sanayi toplumuna geçilmesinin ardından bilgi toplumuna geçilmesi ile devletin sosyal, toplumsal ve ekonomik alandaki etkinliği artmıştır. Bürokratik yapılar, devletin vatandaş üzerinde otorite kurmasının en yaygın biçimidir. Soyut devletin işleyen mekanizması ve rasyonel halidir. Faaliyet alanlarının oldukça genişlediği günümüz bürokratik yapısı devletin rolünün artan etkisiyle daha da ön plana çıkmıştır. Ancak vatandaş, kamu yönetimini sorun yaratan, ağır işleyen bir yapı olarak değerlendirmektedir. Siyasi iktidar karşısında önemli bir güç halini alan kamu bürokrasisinin hizmet sunarken etkin ve verimli uygulamalar yapıp yapmadığının kamu yönetiminde etik sorgulamalar ile değerlendirilmesi önem kazanmıştır (Kılavuz, 2003: 85-86).

1.1. Etik Kavramı

Yunancadaki ethos kelimesinden türeyen etik sözcüğü ile ahlaki ve evrensel olan kastedilmektedir (Pieper, 1999: 18). Etik, Yunanca'da "karakter" anlamına gelen "ethos" kelimesinden türetilmiştir. "Ethics" kelimesi soyut ve ideal olanı tanımlamaktadır. Ahlaki kurallar ve değerler temelinde toplumda var olandan ayrı bir felsefe alanı olarak ortaya çıkmıştır. Etik, ahlak teorisini de içine alan, ahlaki davranış, eylem ve değerleri, yargıları da ilgilendiren felsefi bir bilim dalı ve sistemli bir çalışma alanıdır (Yüksel, 2010: 184).

Ahlak, yazılı olmayan ve bir toplumdaki diğerine bir kültürden ötekine farklılaşan değer yargılarıdır. Ahlak toplumsal alan içinde bireyin günlük yaşantısında nasıl yaşaması gerektiğini detaylı olarak ve pratik bir şekilde ortaya koyar. Bir toplumda var olan farklı inanışlar, dinler, gelenekler farklı ahlaki normların oluşmasını sağlar. Oysa etik, toplumdaki topluma veya kültürden kültüre değişmeyen evrensel kurallar oluşturur. Yani etik, ahlaki kapsamakta, ahlakın içinde var olan "ben" olgusu etik içindeki "biz" olgusunun bir parçası durumuna dönüşmektedir (Kılavuz, 2003: 27).

Etik, bir felsefe, değerler ve ahlak dünyasıdır. Eylemlerin ve kararların dünyasının yönetilmesidir. Etik, yapılan işin doğruluğunu ve yanlışlığını araştırır. Etik idarenin eylemlerinin somutlaştırılmış özetidir (Frederickson and Walling, 2019: 37). Etik, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, uygun olanı uygun olmayandan ayırt etme yeteneğini ele alan evrensel ahlaki zorunluluklara ve ahlaki kurallara dayanan bir yönetim kodu veya sistemidir (Goss, 1996: 575). Felsefeci Solomon'a göre, etik kavramının ilgilendiği iki temel konu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, iyi insan olmanın gerektirdiği özellikler ikinci ise, bireyin davranışlarını belirleyen ve sınırlayan kuralların neler olması gerektiğidir (Yüksel, 2010: 184).

Etik, ahlaki sorunlara bir kuram olarak yaklaşır ve çözümler getirir. Yani ahlaki normlar ile ilgili olgulara etik bir felsefe disiplini olarak yönelmektedir. Etik için kısaca; iyiye, kötüye veya doğruya yanlışa ait standartları belirleyen bir disiplin denilebilir. Toplumsal ve bireysel olarak oluşturulan ilişkilerin temelini oluşturan normlar, değerler, doğru-yanlış veya iyi-kötü davranışları ahlaksal yanıyla inceleyen ve bu soyut kavramlarda somut bilgiler elde etmeye çalışan bir felsefe disiplini (Gökçelik, 2010: 56). Bu bağlamda etiğin amaçları Pieper, tarafından şöyle sıralanmaktadır:

- İnsan pratiğini ahlaki niteliği açısından aydınlatmak
- Eleştirel ahlak tarafından belirlenmiş bir bilinci geliştirerek etik argüman sunma şekillerine ve argümanları temellendirme süreçlerine girebilmek
- Ahlaki eylemin insanın isterse gerçekleştirebileceği istemezse terk edebileceği keyfi bir uygulama olmadığını, tersine insan olarak varlığına ilişkin vazgeçilmez bir özelliğin ifadesini temsil ettiğini görebilme yani insanı sevmeyi öğretebilme (Pieper, 1999: 18).

1.2. Kamu Yönetimi Etiği

Kamu yönetimi etiği; kamu görevlilerinin işlerini yaparken dürüstlük, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi ilkeler ışığında; herhangi bir özel menfaat veya kazanç elde etmekten imtina ettiği bir yönetim anlayışını ifade etmektedir (Uzun, 2018: 10). Kamu yönetimi literatürü içinde; iş ahlakı, kamu yönetimi ahlakı gibi kavramlarla ifade edilen kamu yönetimi etiği, ahlakın belli bir kurum içerisinde idare tarafından belirlenen kurallar ile somutlaştırılarak kamusal eylemler gerçekleştirilirken sergilenmesi ile ilgilenmektedir (Önen ve Yıldırım, 2014: 112). Kamu yönetimi etiği, bir kurumdaki çalışanların davranışlarının ahlaki ilkelere uygun hale getirilmesini içermektedir (Thompson, 1985: 555).

Kamu yönetimi etiği konusunda çalışmaların ne zaman başladığına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Nigro ve Richardson tarafından ileri sürülen görüşe göre, 1940'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan "Public Administration Review (PAR) isimli dergide yönetsel etik ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ancak 1970'lere değin kamu yönetimi etiği ayrı bir disiplin olarak çalışmalara konu edilmemiştir (Cooper, 2019: 1).

1900'lerin başlarında kamu yönetiminde ilkeler ve ahlaki değerler konusunda Woodrow Wilson tarafından yazılan bir makale kamu yönetiminde etiğin öneminin dile getirilmesi ile ilgili bir başlangıç sayılabilir. "Yönetimin İncelenmesi" adlı bu makalede, iyi bir yönetimden bahsedilmektedir. 1927 yılında William F. Willoughby "Birleşik Devletlerin Ulusal ve Eyalet Yönetimleri Örneği"nde Kamu Yönetiminin İlkeleri" adlı bir kitap yayımlamıştır. Fakat bu kitapta doğrudan yönetsel etikten bahsedilmemekte liyakat kavramı üzerinde durulmaktadır. 1930'lu yıllarda ise, etiğin bir disiplin olarak temelleri atılmıştır. 1937 yılında Leonard D. White, Marshall E. Dimock tarafından "Kamu Yönetiminin Sınırları" konulu bir kitap yayımlanmıştır. Bu kitapta kamu yönetiminin alanı ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. John M. Gaus'un "Kamu Yönetiminin Sorumluluğu" ile iç kontrol ortaya çıkmıştır. 1940'lı yıllarda Frits Morstein Marx'ın "Yeni Demokraside Kamu Yönetimi", Lynton K. Caldwell'in "Thomas Jefferson ve Kamu Yönetimi" adlı kitabı, Wayne A. Leys'in "Etik ve Yönetimsel Takdir Yetkisi" adlı kitapları örnek çalışmalar olarak verilebilir. John M. Gaus'un "Kamu Yönetiminin Sorumluluğu" çalışması ile iç kontrol kavramı ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Wayne A. Leys tarafından yazılan "Etik ve Yönetimsel Takdir Yetkisi" adlı kitap da bir diğer çalışma olarak örnek verilebilir. 1962'de Robert T. Golembievski "Ahlaki Bir Problem Olarak Örgüt" adlı makalesinde örgütlerdeki ahlaki problemlerden bahsetmiştir. 1964 yılında ise Stephen Bailey "Etik ve Kamu Hizmeti" adlı bir makalesinde içsel kontrolden bahsetmiştir. 1970'li yıllarda ise kamu yönetimi etiği bir disiplin

halini almıştır. 1973 yılında kamu yönetimi etiği ile ilgili ilk makale olan “Yönetmel Krizler, Metafiziksel Spekülasyonun İhmali” William G. Scott ve Davit K. Hart tarafından yayımlanmıştır. Ardından Dwight Waldo “Kamu Ahlakı Üzerine Düşünceler” adlı çalışmasında, Nixon dönemindeki Watergate skandalını inceleyerek bu konunun etik yanına değinmiştir. 1978’de John A. Rohr “Bürokratlar İçin Etik Hukuk ve Değerler Üzerine Bir Çalışma” adlı kitap çıkarmıştır. 1981’de Gregory D. Foster, Public Administration Review’da yayımlanan “Hukuk, Ahlak ve Kamu Görevlisi” adlı çalışmayla hukuk-etik ilişkisini değerlendirmiştir. 1980’lerden itibaren kamu yönetimi etiği ile ilgili çalışmalar artmıştır. Böylece siyasal etik, iş etiği, siyaset felsefesi gibi dolaylı anlatımlar yerine kamu yönetimi etiği (Public Administration Ethics) konusu ayrı bir disiplin halini almıştır (Cooper, 2019: 2-16).

1.2.1. Kamu Yönetiminde Etiği Gerekli Kılan Nedenler ve Yozlaşma

İktidar, gönüllü bir itaatin göstergesidir. Yurttaşlar bağımsızlıklarının bir kısmından vazgeçerek hükümetin veya iktidarın emirlerine uyarlar. Sorumlu hükümet ve hizmette etkinlik konusunda ise, önemli etik değerler ortaya çıkar. Çünkü yurttaşlar, hükümeti temsil eden kamu yönetiminden beklentiler içindedir. Dolayısıyla kamu görevlilerine duyulan güven hükümete duyulan güveni de arttırmaktadır. Yozlaşma, bozulma kamu idarelerinde var olursa vatandaş hükümete olan güvenini de yitirecektir. Bu sebeple etik değerlerin kamu görevlileri tarafından uygulanması hükümet açısından da büyük önem taşımaktadır. Kamu etiğinin gerekliliği konusunda Kılavuz şu sebepleri sıralamıştır;

- İdeal bürokrasi modelinin mümkün olmaması
- Yöneticilerin takdir yetkisini kullanırken etik anlamda rasyonel değerlere bağlı kalamaması
- Yönetmel-yasal yetersizlikler
- Toplumsal değerlerin çatışması
- Kamu hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği konusunda kamudaki bilincin artması
- Yönetmel yozlaşma ve kirliliğin önlenmesi düşüncesi (Kılavuz, 2003: 86-100).

Kamu etiğini gerekli kılan sebeplerden belki de en göze çarpanı “yozlaşma” kavramı olmaktadır. Kamusal alandaki bozulma ve çürümeyi ifade etmek için “yozlaşma” kavramı kullanılır. Yozlaşmak, özündeki iyi nitelikleri birtakım dış etkenler sebebiyle zamanla yitirmek, soysuzlaşmak, özünden uzaklaşmak, bozulmak, manevi anlamda değer yargılarını yitirmek anlamına gelir (TDK, 2022). Kamu görevlilerinin işlerini yaparken ahlaki değerlerden uzaklaşarak kayırma, haksızlık, rüşvet, yolsuzluk gibi eylemlere girişmelerini ifade etmek için bu kavram kullanılır. Yozlaşmanın nedenleri olarak, yapısal sebepler ve devletin görevlerindeki artış ve kamu yönetiminin büyümesine karşın hizmet sunumunda ortaya çıkan yetersizlikler gösterilebilir (Çevikbaş, 2006: 273-274).

1980’ler ve 1990’lar devlet yönetiminde ve etik anlayışın kamu alanına dâhil edilmesi konusunda çok önemli bir dönem olmuştur. Yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde kamusal işlemler yapılırken etik anlayışın geliştirilmesi ve bazı standartlar, kurallar oluşturulması için

düzenleyici ve denetleyici kurumlar oluşturulmuştur (Gökçelik, 2010: 58). 1990 yılında kurulan ve Türkiye'nin de içinde olduğu elli üyesi bulunan Avrupa Yüksek Denetim Kurumları Örgütü'ne göre (EUROSAI) kamu görevlilerinin ve sivil çalışanların şeffaflığı ve dürüstlüğü kamunun dikkatini büyük ölçüde çekmektedir.

Kamu yönetimi ve devlet idaresi konusundaki reform ve modernizasyon, kamuoyunda da demokratiklik ve açıklık ilkelerine olan ilgi ile birlikte etik değerlere dayanan yapının gelişmesine katkıda bulunmuştur. Böylelikle etik kamu yönetimi gerekli bir hale gelmiş, etik denetimin de zorunluluğu oluşmuştur (EUROSAI, 2014: 7).

Kamu yönetiminde etik, idari kültürün bir boyutu olarak kamu alanında çalışanların ve tüm kamu görevlilerinin davranışlarını düzenleyen resmi bir sistemdir. Bu yapı tam bir etik altyapıyı gerektirir. Ve bu etik altyapı şunları içerir:

- Bağlı olunan ve saygı duyulan bir dizi değer ve ilke
- Kanunlar ve kanunlarla ilgili etik davranışlar
- Kanuni hükümler ile geliştirilen ve detaylandırılan iç hizmet kanunları (Etik kodlar, politikalar, rehberlik ve takdir yetkisi gibi)
- Etik davranışların yönlendirilmesi, kontrol edilmesi ve uygulanmasından sorumlu mekanizmalar ve kurumların varlığı (EUROSAI, 2014: 9).

Etik değerler, seçimlerin ardındaki öncelikler, onları motive eden başlıca değerlerin özünü oluşturur. Kamuda bu değerlerin açıkça ifade edilip edilmeyeceği ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. Etik ilkeler, etik değerlerin yürürlükte olan kurallara dönüştürülmesidir. Kamusal alandaki başlıca etik ilkeler şunlardır:

- Kamu hizmetlerini tarafsız bir şekilde yapmak
- Kanunlara göre hareket etmek
- Çıkar çekişmesinden kaçınmak
- Kayırmacılık, iltimas, taraf tutmanın her biçiminden kaçınmak
- Hediye kabul etmemek
- Gizliliğe saygı duymak
- Kamu kaynaklarını ölçülü kullanmak
- Görev ve sorumluluklarını itina içinde ifa etmek
- Görevleri zamanında ve verimli bir şekilde yapmak
- Görevi kötüye kullanmaktan kaçınmak
- Çalışanları adil bir biçimde ödüllendirmek
- Özel hayata saygı duymak (EUROSAI, 2014: 10).

Kamu yönetiminde etik denetimin yapılması, kamu düzeninin ve güvenliğinin korunması için önem taşımaktadır. Şeffaflık ve hesap verilebilirlik konularında yüksek denetim kurumları etik denetim ile kamu yönetimlerinin etik ilkeler ile ilgili sorunların tespit edilmesi ve çözülmesinde etkili olabilmektedir. Yüksek denetim kurumları etik denetimi şu sebeplerden ötürü yapar:

- Etik denetimin sağlayacağı fayda
- Yüksek denetim kurumlarının etik ilkelerin korunması ile ilgili bir misyona sahip olması
- Yüksek denetim kurumlarının parlamentolara denetim raporu sunmasının etik ilkelerin içselleştirilmesine katkı sunması
- Modern kamu yönetiminin hata oluşmadan önce engellemeye yönelik denetim yapma ihtiyacı
- Yüksek denetim kurumlarının kamu alanında dürüstlük sistemini geliştirme rolü olması
- Uluslararası yüksek denetim kurumları standartları (Uzun, 2018: 11-12).

1.2.2. Etik Standartlar ve Etik Kodlar

Kamusal alanda etik kurallara dayanan bir düzen oluşturmak için ilk yapılması gereken etik standartlar veya kodlar belirlenmesi ve bunların açık/net bir biçimde çalışanlara bildirilerek benimsenmesinin sağlanmasıdır (Gökçelik, 2010:62). Bu sebeple kamu çalışanlarının eylemlerinin çerçevesinin çizilmesi, davranışlarına yön verilmesi amacıyla etik standartlar tanımlanarak, tartışmaya yol açmayacak biçimde tüm çalışanlara bildirilmelidir. Elbette çalışanlar tarafından bu standartların bilinmesi yeterli değildir. Bu sebeple etik kurullar oluşturulmalıdır (Yüksel, 2010:150).

Etik kodlar veya standartlar, kamu yönetiminde kabul edilebilir davranışları tanımlamak için oluşturulan sistematik kurallardır. Etik davranış kodları ilk kez 1924 yılında ABD’de bulunan “Uluslararası Kent Yönetimleri Birliği” tarafından yayımlanmıştır. İlk kodlar kamu çalışanlarının davranış standartlarını belirlemek için meslek örgütleri tarafından belirlenmiştir. 1958 yılında Amerikan Kongresi tarafından etik kodlar federal yürütme şubesi görevlileri için davranış kuralları olarak kabul edilmiştir. 1960’larda Başkan Kennedy idari düzenlemeler ile bu davranış kodlarının geliştirilmesini sağlamıştır. 1970’lerde yaşanan Watergate skandalının ardından etik kodlar yaygınlaşmıştır. 1978’de ise, Kamu Yönetimi Etiği Yasası ile kamu yönetimi içinde iyice sağlamlaştırılmıştır. Uluslararası Kent Yönetimleri Birliği tarafından ilk kez 1924 yılında yayınlanan kodlar 1938, 1952, 1969, 1976 ve 1987 yılında değişiklikler yapılarak güncellenmiştir. Bu kodlar bireysel dürüstlük, politikalar ve mesleki davranışları kapsamaktadır. Amerikan Kamu Yönetimi Topluluğu tarafından bu etik kodlardan uyarlanan bir bildiri 1984 yılında yayınlanmış, kamu sektöründe ahlaka ve hukuk kurallarına uygun bir çalışma sistemi tanımlanmıştır (Kılavuz, 2003: 151-156).

1.2.3. Etik Standartlarla İlgili Kurumsal Yapılar

Kamu yönetiminde etik dışı uygulamaların veya yozlaşmanın önüne geçebilmek için etik standartların uygulanması, etik açıdan mal bildiriminin yapılması, örgütsel anlamda ihbarcılarının korunması gerekmektedir. Ayrıca etik kodların dikkate alınıp alınmadığının denetlenmesi için denetim araçlarının kullanılması da önemlidir (Yüksel 2010: 162).

Kamu yönetiminde yozlaşmanın önüne geçebilmek için öncelikle kurumsal etik kurullar ve ulusal etik kurullar bulunmaktadır. Kurumsal etik kurullar kuruma özgü etik standartların belirlenmesi, yaşanacak ikilemlerde rehberlik edilmesi gibi konularda işlem yaparlar. Ulusal etik

kurullar ise, ulusal düzeyde etik standartların oluşturulması ve denetlenmesi hususunda rol oynarlar (Kılavuz, 2003: 163).

2. TÜRKİYE VE YENİ ZELANDA’NIN ETİK UYGULAMALARI

Kamu yönetiminde etik, kamu hizmetlerinin sunumunda kamu görevlilerinin hangi tutum ve davranışları sergilemesi gerektiği üzerine yoğunlaşmaktadır. Çünkü yönetim faaliyeti gerçekleştirilirken hem yönetilenlerin tutum ve davranışları hem de hizmeti sunan görevlilerin davranışları devlet açısından olduğu kadar kamu hizmetinden yararlananlar açısından da önemlidir (Önen ve Yıldırım, 2014:112).

2.1.Türk Kamu Yönetiminde Etik

Yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde kamu görevlilerinin uyması gereken etik davranışlar ile ilgili olarak 13.04.2005 tarihinde “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” resmi gazetede yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğin amacı; kamusal alanda etik kültürü yerleştirmek, kamu görevlilerinin uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek, bu davranışların benimsenmesine yardımcı olmak, görev ifa edilirken adalet, dürüstlük saydamlık ve tarafsızlık ilkelerine zarar verebilecek durumlara engel olmak ve toplumun kamu görevlilerinden beklediği davranışlar konusunda bilgilendirilmesidir. Bu yönetmelikte etik davranış ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır (Resmi Gazete, 2022):

- Halka hizmet şuur
- Görevin yapılmasında kamu hizmeti şuur
- Hizmet standartlarına uygun davranma
- Amaca ve göreve bağlılık bilinci
- Dürüstlük ve tarafsızlık
- Saygınlık ve güven
- Nezaket ve saygı
- Yetkili makamlara bildirim
- Çıkar çatışmasından kaçınma
- Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması
- Hediye kabul etme ve menfaat edinme yasağı
- Kamu kaynaklarının kullanımı
- Savurganlıktan kaçınma
- Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyandan kaçınma
- Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık
- Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu
- Mal bildiriminde bulunma
- Eski kamu görevlileri ile ilişkiler

Ülkemizde 25.05.2004 tarihli 5176 Sayılı Kanun ile 2004 yılında Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulmuştur. Bu kanuna göre; Kamu Görevlileri Etik Kurulu Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilen ve atanan toplam 11 üyeden oluşur. Kurul üyeleri dört yıl görev yapmak üzere şu kişiler arasından seçilir (KDK, 2022):

- Bakanlık görevi yapmış olan bir üye
- Belediye Başkanlığı görevi yapmış bir üye
- Yargıtay, Danıştay veya Sayıştay üyeliği görevi yapmış veya bu görevden emekli olmuş kişiler arasından üç üye
- Müsteşarlık, büyükelçilik, valilik, bağımsız ve düzenleyici kurul başkanlığı görevi yapmış veya bu görevlerden emekli olmuş kişiler arasından üç üye
- Üniversitede rektörlük, dekanlık görevi yapmış veya bu görevlerden emekli olmuş kişiler arasından iki üye
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında en üst kademedeki yöneticilik yapmış olanlar arasından bir üye.

Etik Kurulun görevleri ise şunlardır (KGEK, 2022):

- Etik davranış ve ilkelerin ihlal edildiği iddiasıyla resen veya başvuru üzerine inceleme ve soruşturma yapmak, sonucu ilgili makamlara bildirmek,
- Kamuda etik kültürünü yerleştirmek için çalışmalar yapmak, yapılan çalışmalara destek vermek
- 3628 Sayılı Kanun'a göre verilen mal bildirimlerini gerektiğinde incelemek,
- Kamu görevlileri için hediye alma yasağının kapsamını belirlemek ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemekle görevli ve yetkilidir.

Genel bütçeye dâhil idareler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon vs. adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul ve başkan ve üyeleri dâhil tüm personel bu kanun kapsamındadır. Cumhurbaşkanlığı, TBMM üyeleri, Bakanlar Kurulu üyeleri TSK ve yargı mensupları ile üniversiteler bu kanun kapsamı dışındadır. Kamu Görevlileri Etik Kurulu inceleme ve araştırmaları üç ay içinde tamamlar, en az genel müdür veya eşiti seviyesindeki kamu görevlileri hakkında gerekli incelemeyi yapar (KGEK, 2022).

Bu yönetmeliğin üçüncü bölümünde yer alan kamu görevlilerinin etik sözleşmeyi imzalamakla yükümlü olması ve bu ilkelerin gerektirdiği şekilde hizmet vermesi konusunda yükümlü olduğu ifade edilmektedir. Etik Kurulu'nun etik kültürünün yerleştirilmesi amacıyla gerekli bilgilendirme ve eğitimlerin kamu görevlilerine verilmesi için gerekli işbirliğinin kurumlarca yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Kurul, etik davranış ilkelerine aykırı bir davranış veya uygulama hakkında resen veya başvuru üzerine inceleme yürütür. Etik Kurul, eğitim faaliyetleri ve çalıştaylar yapar; broşürler, kitaplar, makaleler, afişler yayınlar (Resmi Gazete, 2022).

Aynı yönetmelikte kurum ve kuruluşlarda, etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, personelin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve

yönlendirmede bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum veya kuruluşun üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik bir etik komisyonu oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. Etik komisyonu üyelerinin ne kadar süreyle görev yapacağı ve diğer hususlar, kurum ve kuruluşun üst yöneticisince belirlenmektedir. Etik komisyonu üyelerinin özgeçmiş ve iletişim bilgileri, üç ay içinde Kurul'a bildirilmelidir. Etik komisyonu, Etik Kurul ile işbirliği içinde çalışır (Resmi Gazete, 2022).

Etik Kurul'a etik davranış ilkelerine aykırı uygulamalarda bulunduğu iddiasıyla, en az Genel Müdür veya eşiti seviyedeki kamu görevlileri hakkında e-posta, kurum web sayfası veya posta yolu ile başvuruda bulunulabilir. Kurula, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları veya Türkiye'de oturan yabancı gerçek kişiler başvurabilir. Etik Kurulu'nun kapsamı dışında kalan kişiler veya kurumlarla ilgili başvurular kabul edilmez. Başvuruda bulunmak için menfaatin etkilenmesi şartı aranmaz. İnceleme sırasında yargıya intikal ettiği tespit edilen başvurular işleme alınmaz. Başvuru için somut veriler ve şikâyet edilene ait unvan ve isim bilgisi gerekir. Oluştugu tarihten itibaren iki yıl geçmiş olan etik ilkelere aykırı davranış hakkında işlem yapılmaz ve tüzel kişiler başvuru yapamaz. Başvuru sahibinin talebi halinde kimliği gizli tutulur (KGEK, 2022).

Türkiye'de kamusal anlamda etik anlayışın sağlamaştırılması ve kamu görevlilerince içselleştirilmesi sağlanarak toplumda ve kamusal alanda bir etik kültürün yerleştirilmesi için Etik Kurul oluşturulmuştur. Ülkemizin kamusal alandaki etik anlamında yetersizliği Uluslararası Saydamlık Örgütü (Transparency International) tarafından her yıl yayımlanan yolsuzluk endeksi ile ortaya çıkmaktadır. Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün 2022 yılı raporuna göre Türkiye yolsuzluk ile mücadele konusunda 100 üzerinden 38 puan ile 180 ülke arasında 96. sırada yer almaktadır. Son on yıldır yayımlanan raporlar sonucunda ortaya çıkan sıralamada Türkiye'nin yeri ve puanı aşağıdaki tabloda belirtilmiş olup, Türkiye'nin sıralamada puanının ve sırasının düştüğü görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Yıllara Göre Türkiye'nin Yolsuzluk ile Mücadele Sıralaması

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
PUAN	49	50	45	42	41	40	41	39	40	38
SIRA	54	53	64	66	75	81	78	91	86	96

Kaynak: (TI, 2022).

2.2. Yeni Zelanda'da Etik

Yeni Zelanda'da etik alanındaki girişimler, uyum ya da kural eksenli geleneksel yaklaşımlar yerine dürüstlük eksenli bir yaklaşım benimsenerek yetkinin alt birimlere paylaştırılması şeklinde icra edilmiştir. Böylelikle idari sistemle uyumlu bir etik çerçeve oluşturulmuştur. Yeni Zelanda'daki görüş, kamu hizmeti ilkelerinin ve değerlerinin yönetim sistemlerine entegre edilmesi ve kamusal alanın özüne işlemesi için işlevsel bir anlam yüklenmesi şeklinde olmuştur (Yüksel, 2010: 223).

Yeni Zelanda'da kamu yönetimi anlayışında üst yöneticilere hesap verilebilirlik koşuluyla geniş bir özgürlük tanınmıştır. Doğru davranışların kategorileştirilerek kurallar belirlenmesi

yoluna gitmeyen Yeni Zelanda Hükümeti, zorlayıcılıktan ziyade yol gösterici düzenlemeler ile etik değerleri korumaya çalışmaktadır (Sayan Özkal, 2017: 82).

1912 yılında Yeni Zelanda'da Kamu Hizmetleri Komisyonu kurulmuştur. Kamu çalışanlarının görevlerini profesyonellik içinde yürütmesi için Kamu Hizmetleri Komiseri görev yapmaktadır.

Kamu Hizmetleri Komiseri başka görevleri ile birlikte kamu çalışanları ile ilgili etik konularda da görevlidir. Kamu Hizmeti Komiserinin kararları ise, tavsiye niteliğindedir (Sayan Özkal, 2017: 94-95).

Kamu Hizmetleri Komisyonu Haziran 2007'de kamu hizmeti çalışanları tarafından uygulanmak üzere Davranış Kodu yayınlamıştır. Bu davranış kodu ile tüm kurumlar için ortak ilke ile ilintili standartlar geliştirilmiştir. Bu standartlar zorlayıcı değil sadece yol göstericidir. Dürüstlük ve Davranış Standartları şöyle sıralanmaktadır (Hicks, 2007: 11):

- Adil davranmak
- Tarafsız olmak
- Güvenilir olmak
- Sorumluluk sahibi olmak

Kamu yönetiminde uyulması gereken ilke ve değerlerle ilgili olarak Yeni Zelanda Hükümeti Kamu Hizmeti Vizyon Bildirgesi yayınlamıştır. Bu bildirgeye göre kamu yönetiminde (Yüksel, 2010: 224):

- Yeni Zelanda Hükümetine ve halkına güven verecek şekilde yüksek etik standartlara uyulur.
- Doğru bilinenler dönemin hükümeti ile açıkça paylaşılır ve kararlar akıl ve sağduyuyla alınır.
- Adil ve sürekli değişime ayak uydurulan bir çalışma ortamı oluşturulur. Her kamu çalışanı en yüksek kapasitede çalışacak biçimde eğitilir ve geliştirilir.
- Kamu hizmetinin her alanında yöneticilik yetenekleri taşıyan ve liderlik vasfı bulunan insanlar işe alınarak, Yeni Zelanda'nın yönetim kaynaklarının etkin bir biçimde geliştirilmesine katkıda bulunulur.
- Kamu hizmeti yapanlar görevlerini yaparken apolitik, nesnel ve profesyonel tutumlar içinde olurlar.
- Çalışmalarda kanunun özüne daima sadık kalınır ve demokratik bir yönetimin getirdiği istikrar ve devamlılığı sağlamak için çaba gösterilir.

Yeni Zelanda kamu kurumları dünya genelinde en şeffaf ve kamuoyu tarafından en çok güven duyulan kurumlar olarak görülür. Yolsuzluk bu ülkede en düşük seviyededir. Uluslararası Saydamlık Örgütü (Transparency International) tarafından yayımlanan 2021 yılı yolsuzluk endeksi raporuna göre Yeni Zelanda yolsuzluk ile mücadele konusunda 100 üzerinden 88 puan ile 180 ülke arasında 1. sırada yer almaktadır (TI, 2022). Son on yıldır yayımlanan raporlar sonucunda

ortaya çıkan sıralamada Yeni Zelanda'nın yeri ve puanı aşağıdaki tabloda belirtilmiş olup, Yeni Zelanda'nın sıralamada puanının ve sırasının neredeyse hiç değişmediği 2014 ve 2018 yıllarında ikinci sıraya düşmesi dışında sürekli birinci sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Yıllara Göre Yeni Zelanda'nın Yolsuzluk ile Mücadele Sıralaması

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
PUAN	90	91	92	91	90	89	87	87	88	88
SIRA	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1

Kaynak: (TI, 2022).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde kamu yönetiminde etiğin önemi git gide artmaktadır. Ülkeler etik ilkeler ile ilgili mevzuatlarını güçlendirmekte, kanunlar ile kamu yönetiminde etik yapılanmayı sağlamaya çalışmaktadır. Etik davranışlar ile ilgili olarak kamu çalışanlarının eğitilmesi ve kendilerine rehberlik edilmesi adına komisyonlar ve kurullar oluşturulmaktadır. Ayrıca çeşitli yayınlar, kitaplar ve broşürlerle bilgilendirme yapılması ile, kamu çalışanlarında bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır. Etik davranış standartlarının kanunlaştırılması yönünde güçlü bir eğilim olduğu görülmektedir.

Etik davranış kodları ve ilkeleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de aslında hepsinin temelinde yolsuzluktan, kayırmacılıktan, ayrımcılıktan ve kişisel menfaatin gözetilmesinden uzakta temel etik değerlere dayanan temiz kamu yönetimi anlayışı oluşturma amacı yer almaktadır.

Türkiye'de kamu yönetimi etiği genel olarak değerlendirildiğinde; Türkiye'de, 2004 yılında Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması hakkında bir kanun yayınlanmıştır. Bununla birlikte Etik Kurul oluşturulmuştur. Etik Kurul'un Cumhurbaşkanlığına bağlı oluşu sebebiyle bağımsız olmayışı ve ayrı bir bütçeye sahip olmaması nedeniyle tartışıldığı görülmektedir. Etik Kurul'un en üst düzeyde görev yapan bürokratları denetleme görevi üstlenmesi sebebiyle yürütme organı tarafından üyelerinin seçilmesi bu denetlemenin bağımsızlığı konusunda tartışmaları ortaya çıkarabilir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı, TSK, Yargı mensupları ve Üniversitelerin Etik Kurulun denetleme kapsamı dışında tutulması da ayrı bir eleştiri unsuru olarak belirlemektedir.

Etik Kurul'un verdiği kararların bağlayıcılığının bulunmaması sebebiyle büyük bir yaptırım da olmamaktadır. Kurul, etik ihlali kararı verdiğinde bunu ilgili kurumlara veya disiplin kurullarına bildirmekte gerekli işlemleri bu merciler yapmaktadır. Kurulun herhangi bir ceza verme yetkisi bulunmamaktadır. Kurumların ise, etik ihlalleri konusunda yeterli hassasiyeti gösterip göstermediği yine tartışmaya açık bir diğer konudur. Tüm bu bilgiler ışığında Türkiye'deki kamu kurumlarında etik ilkelere gerekli hassasiyetin gösterilmediği ortaya çıkabilir. Bilhassa Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün her yıl yayımladığı raporlar değerlendirildiğinde; Yeni Zelanda'nın bu konuda çok iyi bir performans gösterdiği dikkat çeker. Yeni Zelanda yolsuzlukla mücadele endeksinde son yıllarda en üst sıralarda yer alarak, kamu kurumlarında yolsuzluğun neredeyse hiç bulunmadığı bir ülke görünümü çizer. Bu ülkede kamu kurumlarında çalışan görevlilerin etik değerleri içselleştirdiği ve bir denetim kuruluna ihtiyaç kalmadığı

görülmektedir. Türkiye bu anlamda zayıf bir performans göstermektedir ve bu endekse göre yolsuzlukla mücadele konusunda 180 ülke arasında 96. sırada yer alır. Bu anlamda Etik ilkeler ile ilgili kanunda etik değerlerin daha detaylı belirtilmesi ve hediyeleşme vs. gibi hususların daha net çerçevelendirilmesi önem taşır. Etik kültürün toplumda kanıksanması ve kamu görevlilerine eğitim verilmesi de önemlidir.

Yeni Zelanda etik ilkelerin kamu kurumlarında uygulanışı konusunda farklı bir yöntem izleyerek bu alanda büyük başarı sağlamıştır. Yeni Zelanda'nın etik ilkeler ile ilgili herhangi bir yasalastırma yoluna gitmeden sadece yol gösterici standartlar ile temiz ve iyi bir kamu hizmeti anlayışını yakaladığı görülmektedir. Bu ülkede kamu kurumları bu yönüyle dünya genelinde en şeffaf ve kamuoyu tarafından en çok güven duyulan kurumlar olarak görülür.

Ancak yine de Türkiye'yi etik değerlerin yasalastırılması anlamında Yeni Zelanda ile kıyaslamak doğru bir çıkarım olmayacaktır. Çünkü Yeni Zelanda demografik yapısı, kültür ve yaşayış biçimi olarak Türkiye'den çok uzak bir yapıdadır. Türkiye'nin nüfusu, kültürel ve toplumsal yapısı zorlu bir bürokratik yapıyı da beraberinde getirmektedir. Yasalastırma yapılmadan kamu hizmeti içinde bu kültürel yapının sağlanması ve büyük oranda başarı sağlanması kolay olmayacaktır.

Tüm bu çerçeve dikkate alındığında, Türkiye'de etik değerlerin kanunda içselleştirilmesi için kamu personeline eğitimler verilmesi, etik değerler konusunda geniş bilgilendirmeler yapılması ve kamu amirlerince etik değerlerin hayata geçirilmesi noktasında gerekli takibin ve denetlemenin yapılması gerekmektedir. Ayrıca, etik ihlalleri konusunda yapılan şikayetler ile ilgili göstermelik inceleme ve soruşturmalar yapılması engellenmeli, etik ihlalleri üzerinde hassasiyetle durulmalıdır. Özellikle 2000'den itibaren etik değerlerin kamuda yerleştirilmesi, rüşvetin ve yolsuzluğun önlenmesi için pek çok düzenleme yapılmış olup büyük yol kat edilmiştir. Bu uğurda yapılan düzenlemeler ve kanunlara bağlı kalınmalı taviz verilmeksizin uygulanmasının takipçisi olunmalıdır. Etik Kurulu'n kararlarının bağlayıcılığı konusu da yeniden değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Cooper, T.L., (2019), Handbook of Administrative Ethics, 2. Edition, Routledge Taylor Francis Group, New York.
- Çevikbaş, R., (2006), "Yönetimde Etik ve Yozlaşma", Atatürk İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 20, S. 1, ss. 265-289.
- Frederickson H.G., Walling, J.D., (2019), Handbook of Administrative Ethics, "Research and Knowledge in Administrative Ethics", Routledge Taylor Francis Group, New York.
- Hicks, C., (2007), "A Case for Public Sector Ethics", Policy Quarterly, Vol. 3, N. 3, p.11-15.
- Goss, R.P., (1996), A Distinct Public Administration Ethics?, Journal of Public Administration Research and Theory, Vol. 6, I. 4, p. 573-597, <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.jpart.a024328>.
- Gökçelik, Ö., (2010), "Etik Kavramının Kamu Yönetimi ve İç Denetim Bağlamında Değerlendirilmesi", Denetim Dergisi, S. 5, s. 54-63.
- Kılavuz, R., (2003), Kamu Yönetiminde Etik ve Bir Sorun Alanı Olarak Yozlaşma, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.

- Pieper, A., (1999), Etiğe Giriş, çev. Veysel Atayman, 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Önen, S.M., Yıldırım, A., (2014), “Kamu Yönetiminde Etik Denetimi: OECD Ülkeleri Örneği, Akademik Yaklaşımlar Dergisi”, C. 5, S. 1, s.103-126.
- Sayan Özkal, İ., (2017), “Yolsuzluğun Önlenmesi ve Etiğin Teşviki İçin Teknik Destek Projesi Farklı Ülkelerdeki Etik Kurul İncelemeleri: Türkiye Avustralya-Batı Avustralya Almanya İsveç Yeni Zelanda”, Teknik Rapor, Ankara.
- Uzun, Y., (2018), “Yüksek Denetim Kurumları Etik Denetim Uygulamaları”, Sayıştay Dergisi, S. 111, s. 9-42.
- Thompson, D.F., (1985), “The Possibility of Administrative Ethics, Public Administration Review”, Vol. 45, No. 5 , p. 555-561.
- Yüksel, C., (2010), Devlette Etik Dünyada ve Türkiye’de Kamu Yönetiminde Etik, Yasal Altyapı ve Uluslararası Uygulamalar, 1. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- EUROSAI (Avrupa Yüksek Denetim Kurulu Örgütü), [http://www.eurosai-tfae.tcontas.pt/activities/Papers/Activities/Auditing%20Ethics/TFAE_paper%20Auditing%20Ethics%20in%20Public%20Sector%20\(EN\).pdf](http://www.eurosai-tfae.tcontas.pt/activities/Papers/Activities/Auditing%20Ethics/TFAE_paper%20Auditing%20Ethics%20in%20Public%20Sector%20(EN).pdf) (14.07.2022).
- Mevzuat Bilgi Sistemi, (08.08.2022).
- KDK (Kamu Denetçiliği Kurumu), <https://www.ombudsman.gov.tr/EtikUyeler> (05.07.2022).
- KGEK (Kamu Görevlileri Etik Kurulu), <http://www.etik.gov.tr/kurul-hakkinda/> (21.07.2022).
- KGEK (Kamu Görevlileri Etik Kurulu), <http://www.etik.gov.tr/wp-content/uploads/2021/03/faaliyetraporu2020.pdf> (12.06.2022).
- KGEK (Kamu Görevlileri Etik Kurulu), <http://www.etik.gov.tr/uluslararasi-anlasma-ve-belgeler/> (12.06.2022).
- KDK (Kamu Denetçiliği Kurumu), <https://www.ombudsman.gov.tr/document/etik/kamugorevlileri-etik-rehberi.pdf> (12.06.2022).
- KGEK (Kamu Görevlileri Etik Kurulu), <http://www.etik.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/2005-2020basvuruistatistikleri.pdf> (05.08.2022).
- TI (Transparency International Organisation), <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> (13.08.2022).
- TDK (Türk Dil Kurumu), <https://www.tdk.gov.tr/sozluk.gov.tr> (11.08.2022).